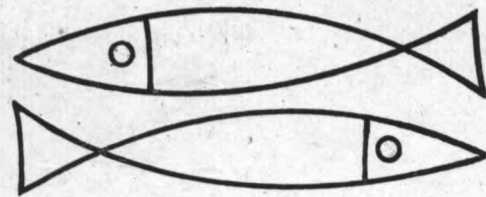

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. KEUNING — CULEMBORG

In de nood leer je je vrienden kennen (2)

Juist in de nood gebeurt het: dan kun je er niet mee ophouden, in God te geloven. Hij verlost ook als het niet meer kan.

Dat betekent ook: in de nood wordt je geloof hoe langer hoe meer echt geloof. Dan is er geen enkele ruimte meer voor alles wat wel op geloof lijkt, maar het daarom nog niet is. Dan leer je door alles wat je te verduren krijgt echt gelóven. Zoals Jezus, die — zegt het nieuwe testament ergens — gehoorzaamheid geleerd heeft uit hetgeen hij heeft ondervonden. Dan wordt je geloof beproefd. En dan wordt je hoop beproefd. Die wordt zuiverder en radicaler: echte hoop. Hoop op God.

Geen hoop op de kansen die jij nog wel ziet. En zelfs geen hoop omdat jij — ondanks alles wat je overkomt — er toch wel tegen kunt. En dat je echt niet omver te krijgen bent. Maar hoop op Hem, die jou draagt als jij valt en die jou vasthoudt als jij niets meer kunt vasthouden, zelfs Hem niet. Hoop op God, die jou toch in zijn handen houdt als jij geen vinger meer kunt uitsteken. Die zelfs als jij dood bent nóg zegt: ik ben zijn God; en ik ben niet een God van doden maar van levenden.

Dat is nu een hoop waarmee je niet bedrogen uit komt.

Je kunt hopen op van alles en nog

wat. Maar ben je er ooit helemaal zeker van dat je je niet vergist? Moet je niet altijd zeggen: ik hoop het, maar ...

Van God hoef je dat nooit te zeggen: ik heb wel op Hem gehoopt, maar ...

Waarom niet?

Omdat — zegt Paulus — de liefde van God in onze harten is uitgestort door de Heilige Geest die ons gegeven is.

Dat is — alweer — niet een zin uit een theologisch leerboek. Dit is wat Paulus zelf ervaren heeft. De God op wie hij hoopt is een God die van hem, Paulus, houdt. En die dat hem heeft laten merken en doet gewaar worden.

Want als Paulus het heeft over de liefde van God, — natuurlijk, dan denkt hij aan wat er — buiten hem om — gebeurd is. Dan denkt hij aan Jezus' dood en opstanding. Maar dan denkt hij er ook aan dat deze God hem, Paulus, tegen alles in heeft weten te bereiken. Tegen alles in. Want op de weg naar Damascus heeft God met zijn liefde hem ingehaald en heeft God hem met zijn liefde aangeraakt en overstroomd. God heeft zijn liefde in Paulus' hart uitgestort. Dat is wat anders dan dat God er over gepraat heeft. Wat anders dan

dat God alleen maar zegt: kijk maar eens naar de dood en de opstanding van Jezus. Nee, God heeft Paulus liefgehad. Hij is toen, bij Damascus, met de warmte van zijn liefde bij die vijand, Paulus, binnengedrongen, zodat Paulus het wel ondergaan, ervaren moest: ja maar Hij houdt van me.

En sindsdien is dat een alles door-gloeïende realiteit voor Paulus: God houdt van me. Dat is het enige wat telt, wat me overeind houdt. Dat Hij van me houdt, dat is alles. Daar kan niets tegen op. Daar kan niets tussenkomen. Daar kan geen nood en geen benauwdheid iets aan veranderen. Want ik ben er zeker van — zegt hij in hoofdstuk 8 — dat noch dood noch leven, noch heden noch toekomst, noch hoogte noch diepte, of wat dan ook maar me zal kunnen scheiden van de liefde van God.

En hier — in hoofdstuk 5 — gaat hij eigenlijk nog verder. Want hier zegt hij: al die dingen, die vreselijke en vernielde dingen die maar over me heen komen en waar ik niet tegen op kan, — ze kunnen me eigenlijk alleen maar dichter brengen bij dat ene: de liefde van God. Juist als het leven en de dood me te pakken hebben, als de pijn van vandaag en de vrees voor morgen me te machtig worden — en dat gebeurt! — juist dan doet God me dat des te meer weten, des te vaster geloven, des te zekerder zeggen: ja, maar God houdt van me.

Gelukkig, daar gaat niets van af. Gelukkig, daarom heb ik altijd goede moed. Gelukkig, juist als alles wankelt, blijft dat overeind staan. Gelukkig, juist in de leegte weet God me te bereiken. Juist in

de barre kou merk ik de stralende warmte van zijn hart dat voor me klopt, voor zijn armen die Hij om me heen slaat, van zijn ogen die me naar Hem toetrekken, zo dat ik Hem werkelijk zie, echt zie: Hij houdt van me. En dat blijft.

We roemen in verdrukkingen. Is dat niet hetzelfde als wat Job tenslotte zei? Na alles wat hem overkomen was, na heel die bittere ervaring van: niets meer over te houden en systematisch fijn gemalen te worden en geen enkele hoop meer te hebben. Juist toen kon dat woord er uit komen: Gelukkig, slechts van horen zeggen had ik van u vernomen, maar nú heeft mijn oog u aanschouwd.

In de nood leer je je vrienden kennen.

in dit nummer

- 185 Ds J. Keuning,
In de nood leer je je vrienden kennen (2)
- 186 Drs W. G. Rietkerk,
Kerk-Turken
- 187 Prof. dr J. G. Knol,
De toekomst van de arbeid (1)
- 188 D. W. L. Milo,
Snufje politiek
- 199 P. C. van Wijk,
Terloops ...

KERK-TURKEN

Zij waren enige weken in het nieuws: een groepje christen-Turken, die zich in de Sint-Jan in 's-Hertogenbosch hadden teruggetrokken. Zij zetten daarmee klem bij aan hun verzoek om als vluchteling in Nederland te worden aangenomen.

Wie zijn deze christen-Turken?

De Turken die in de Sint-Jan hun woonplaats zochten zijn allen syrisch-orthodoxe christenen uit Oost-Turkije. Het Oostelijk deel van Turkije is sinds de eerste eeuw overwegend christelijk geweest. Trouwens: van héél Turkije was aan het einde van de vorige eeuw nog één-derde deel van de bevolking christelijk. Zij zijn globaal in twee groepen te verdelen: de Armeense christenen in het verre Oosten rondom de grens met Perzië en de Syrisch-orthodoxe christenen in het meer naar het Westen gelegen Oost-Turkije.

Om verschillende redenen leek het ons — de beide ondertekenaars van dit stuk — belangrijk om de aandacht te vestigen op deze groep mede-christenen.

In de eerste plaats: wist u dat dit de christenen zijn die hun geschiedenis kunnen terug voeren tot op de vroegste tijden van de kerkhistorie? En dat deze christenheid die je de voortzetting kunt noemen van de eerste gemeenten, in onze eeuw door een reeks vervolgingen getroffen is, die zijn weerga niet kent in de geschiedenis van de kerk?

Dit is nagenoeg ongemerkt gebeurd en er zijn weinig kerken in het Westen die hier mee hebben meegeleefd. Het wordt tijd dat dit verandert.

Hieronder laat ik u de kroniek volgen van verschrikkingen die met name de Armeense, maar ook de Syrisch-orthodoxe christenen zijn overkomen:

1. In augustus 1894 komt het in het bergland Sassun voor het eerst tot een bloedbad, omdat de Armeniërs weigeren belasting te betalen aan de Turkse regering die weigert hen te beschermen tegen de invallen van de Koerden. In onlusten door heel Turkije worden meer dan 88.000 Armeniërs vermoord en 328

kerken worden in Moskeeën veranderd.

2. In 1896 vinden nog 20.000 Armeniërs de dood. Vooral christen-vrouwen worden in deze tijd belaagd en naar nauwkeurige schatting zijn er tussen de 95.000 en 100.000 vrouwen en meisjes naar mohammedaanse harems gesleept.

3. Na nog een golf van vervolgingen in 1909 komt er een soort Armeense Holocaust in 1916 waarbij bijna het hele volk van de Armeniërs door Turkse mohammedanen wordt uitgemoord. Niet minder dan 1.396.350 Armeniërs worden gedeporteerd, waarbij er ongeveer één miljoen onder de jammerlijkste omstandigheden sterven. Eén miljoen! (Gegevens uit K. D. Schmidt 'Kirchengeschichte, blz. 543).

4. Ook de Syrisch-orthodoxe christenen worden door deze razzia's en vervolgingen getroffen (cijfers zijn mij niet bekend).

Sindsdien leven er in Turkije, waar één-derde deel van de bevolking christelijk was, nog ongeveer 160.000 christenen op een bevolking van 40 miljoen. Nog minder dan een half procent. Het is aan de meesten van ons totaal onbekend dat de christen-vervolgingen in onze eeuw in Turkije de verschrikkingen van alle voorgaande christen-vervolgingen in de geschiedenis verre heeft overtroffen. Wat heeft de rest van het lichaam van Christus gedaan, toen dit deel getroffen werd?

Ik weet het niet. Niet veel. Maar er moet bij gezegd worden dat dit zich meestal voltrok zonder dat de buitenwereld ervan af wist.

De bekende kerkhistoricus K. D. Schmidt noemt **mede** om deze Turkse bloedbaden de twintigste eeuw **de** eeuw van de christen-vervolgingen.

Maar — en nu komen wij tot ons eigenlijke punt: moge het lot van onze mede-christenen in Klein-Azië uit de tijd van de eeuw-wisseling ons onbekend zijn, door het optreden van de christen-Turken in ons land kunnen wij dát nu moeilijk

pastorale notities

In Oene op de Veluwe had je ds Doornebal, door het hele land vermaard om zijn gemeentelijk blaadje. Hij schreef eens over de jongste Dag. Hij hoopte dan te mogen staan aan de rand van de poel en met vreugde te kunnen zien hoe alle brommers zouden kronkelen in vuur en zwavel. Hij had zo'n hinder van die knetteraars als hij zijn preken maakte en de gemeente luisterde moeilijk als 's zondags hele horden voorbij de kerk trokken. Nu zijn de brommers minder geworden in tal en last, maar de auto's meer. Ik verlang naar de autovrije zondagen. Aan de kerken schijnt door de overheid gevraagd te zijn, wat zij ervan vinden. Laten wij het de verkeersinspecties niet moeilijk maken met gezeur om ontheffingen, als die dagen worden vastgesteld. We kunnen toch een dienst verschuiven naar de zaterdagavond?

A. H. Algra, Sliedrecht

En zouden we alvast niet wat gaan matigen? Van de vroegere wettische zondagsviering zijn we losgepreekt, alles mag, weten we. Toen kwam de onrust op de rustdag. Men moet zo nodig ergens heen. Er is een nicht jarig. Er moet een kindje bekeken worden. Ginder is een bijzondere dienst, daar willen we bij zijn. De jeugd moet teruggehaald worden uit een kamp. Daar zit vader dan weer, de lendenen omgord met de autogordel; hij moet rijden, dat is hem besteld. De herder van de gemeente heeft in de middagdienst de lege plaatsen gezien. Boos wordt hij niet, maar wel bezorgd. 's Avonds loopt hij een straatje om, hij wil eventjes kijken of de auto's al terug zijn en dan kan hij rustig gaan slapen: het is gelukkig weer goed afgelopen. In de Bijbel staat, dat er een rust overgebleven is voor het volk van God, maar zou het volk die rust wel willen? Vroeger zongen we: Laat ons de rustdag wijden. In de nieuwe berijming vind je dat niet meer. Nog even en dan kan niemand zich meer voorstellen wat dat is: de rustdag wijden. Dan zeggen ze op catechisatie: dat is zeker iets van vroeger; net als het vasten, dat doe je óók niet meer.

meer zeggen. Zij hebben zich aan ons gepresenteerd en ons met hun lijden in aanraking gebracht. Hun verhalen hebben in alle kranten gestaan. Zeker: mevrouw Haars heeft gelijk: officieel is er in Turkije godsdienstvrijheid en in de grote steden — zoals Istanboel — leven veel christenen anoniem en ongestoord, maar in de praktijk van het leven in Turkije worden nog steeds de christen-Turken geplaagd, gediscrimineerd, gehaat en zelfs bij tijden vermoord.

Duizend jaar lang hebben christenen zich onder Mohammedaanse overheersing weten te handhaven in Klein-Azië. In onze eeuw is Klein-Azië — vanwaar de christelijke kerk zich uitzaaide — „waar het allemaal begon”, ontkerkend: het heeft zich nagenoeg van zijn christenen ontdaan!

Schmidt noemt dit een teken, dat te denken geeft (a.w. blz. 544).

Het is echter meer: dit teken geeft niet alleen te denken, ook te bidden, en te doen.

Want hier zijn in ons land 700 christen-Turken (Armeniërs en Sy-

risch-orthodoxen) en zij hebben tot ons land de toevlucht genomen om hier in vrijheid te kunnen leven. Zouden wij dan niet alles moeten doen om deze mede-christenen te helpen?

Een soort ere-schuld inlossen, om nog iets goed te maken van het verzuim in het verleden?

U kunt dat doen door een gift over te maken op het gironummer van de diakonie van de Ned. Geref. Kerk te Eck en Wiel. Gironummer: 2809960.

Wij sturen het voor u door naar de Stichting Vluchtelingenwerk Nederland SVN — uitsluitend voor ondersteuning van de kerk-Turken. Voor adhaesie-betuigingen bereikte ons ook nog het adres: Aktie-centrum, Papenhulst 3e, Den Bosch. Maar ook deze betuigingen willen we graag eerst verzamelen op het adres l'Abri, Eck en Wiel en daarna, met dit artikel, doorsturen.

Intussen vallen mij wel een paar dingen op: Kerk-Marokkanen zijn voor sommige bladen en ook christenen interessanter dan kerk-Turken!

Russische vervolgde christenen on-

dervinden steun uit heel de wereld — via foto's en beïnvloeding van de wereldopinie, waarom kan zo iets niet ook plaatsvinden ten behoeve van de vervolgte Turkse christenen?

Tenslotte: wie verder nog vruchtbare ideeën heeft: hij wende zich tot ondergetekenden.

Slotvraag: waarom is er nu opeens zo'n stilte gevallen in de publiciteit rond deze Turken. Ik hoop dat geen bericht goed bericht betekent.

W. G. Rietkerk

—o—

Van harte stem ik in met dit artikel. Onlangs heb ik in dit blad in verband met de marxistische antithese geschreven, dat wij, 'rijke' christenen van Europa, in alle opzichten zijn toegerust om 'onze mond open te doen ten bate van de stommen, ten behoeve van het recht van allen die wegwijnen' (Spr. 31 : 8). Welnu, men mag dit artikel en de instemming ermee zien in dit licht.

Het steekt mij meer dan ik zeggen kan, dat wij rondom het verschijnsel van de kerk-Marokkanen in de 'Duif' in Amsterdam allerlei pro-

test-geluiden van kerkelijke vertegenwoordigers hebben kunnen beluisteren, die nu, waar het gaat om mede-christenen in nood, zijn verstomd „Laten wij dan, daar wij de gelegenheid hebben, doen wat goed is voor allen, maar inzonderheid voor onze geloofsgenoten”, schrijft Paulus in Galaten 6. Als men nu wel doet wat goed is voor allen, maar de geloofsgenoten in de steek laat, dan vind ik dat dat eerste, van christelijk standpunt bezien, ook ongeloofwaardig wordt.

Onze identiteit als christelijke kerk is hier weer eens in het geding. Ik ben als kerkmens niet tegen het opkomen voor de rechten van niet-christenen, zelfs niet wanneer deze niet-christenen vijanden zijn van het kruis. Maar wanneer tegelijkertijd op het hulpgeroep van vervolgte christenen gezwezen wordt, dan blijkt mij, dat sommigen bij het opsporen van de 'armen' toch meer Marx en andere humanisten naar de ogen zien dan Jezus Christus — ook al dekt men zich met zijn naam. Is de kerk de bruid van Jezus Christus of het liefje van Karl Marx — en vul verder maar in?

H. de Jong

J. G. KNOL — KATWIJK

De toekomst van de arbeid ⁽¹⁾

Onderstaand artikel bevat het referaat van prof. dr. J. G. Knol op 31 maart j.l. voor de jaarvergadering van Opbouw heeft gehouden.

1. Als wij gaan nadenken over de toekomst van de arbeid kan het dienstig zijn om twee aspecten te onderscheiden. Wellicht is het beter om te onderscheiden in twee deelgebieden die elk een specifieke benadering vereisen.

Er is een vakwetenschappelijke kant aan dit vraagstuk te onderscheiden daarin wordt de toekomst van de arbeid gezien in het licht van de ontwikkeling van het economische proces en de economische orde d.i. de wijze waarop het proces van voortbrenging van goederen en verdeling van inkomens is georganiseerd. In dit aspect krijgt men te maken met de vraag of, gegeven de ontwikkeling van de technologie en de ontwikkeling van de wetenschappelijke bedrijfsvoering, er in de nabije toekomst nog wel voldoende werkgelegenheid zal zijn voor deze en komende generaties. En, zo kan men zich dan afvragen, als er bij de voortbrenging van goederen en diensten voor de markt steeds minder mensen kunnen worden tewerkgesteld, kan men dan de mensen in andere sectoren te werk stellen en kan de marktsector deze lasten wel dragen? Men krijgt hier te maken met uitermate belangrijke vragen inzake technische en economische ontwikkelingen die slechts op basis van een zorgvuldige vakwetenschappelijke analyse kunnen worden beantwoord.

Er is ook een ander aspect. Dat heeft te maken met de arbeid als zinvol bezig-zijn van de mens in een wereld, die technologisch zich steeds in een richting ontwikkelt waarin voor een groot gedeelte van de mensheid geen plaats is. Een samenleving waarin de mens op zoek is naar de zin van het leven dat dreigt te worden overheerst door techniek en wetenschap.

Er is tussen deze beide aspecten geen verschil in rangorde. Men mag niet zeggen, dat omdat het in het tweede aspect om de volle mens gaat, dit aspect dan het belangrijkste zou zijn. Wanneer men dit zo ziet, negeert men het fundamentele in de vraagstelling en komt zo tot al te goedkope oplossingen.

Een voorbeeld van een overschatting van dit aspect is de oproep om zich te bekeren en met name de andere deelnemers aan het productieproces als de toenemende spanningen in het economisch leven ter sprake komen.

Men wil dan de problematiek oplossen door een verandering en verbetering van de mentaliteit van kopers, verkopers, van werkgevers en van werknemers.

En wie zal de noodzaak van voortgaande bekering ontkennen?

Maar, en dat moet nadrukkelijk gesteld worden, spanningen in het maatschappelijk leven zijn gekoppeld aan ontwikkelingen in de maatschappelijke verhoudingen. Is er een verband tussen mentaliteit en structuur?

Een radicale bekering werkt altijd in op de bestaande structuren. Immers maatschappelijke verhoudingen en structuren maken bepaalde gedragingen van mensen mogelijk en eventueel wenselijk en noodzakelijk.

Er is wel een verband tussen beide aspecten.

Het gaat bij de toekomst van de arbeid om een voluit religieus probleem, n.l. de vraag naar het zinvol bezig zijn van de mens. Maar dit moet zich uitwerken in het maatschappelijk leven waar de arbeidskracht wordt gevraagd en aangeboden.

Beide aspecten verwijzen naar de noodzaak tot bezinning op de inrichting van de samenleving; een nadenken over de vormen die onze verhouding tot God, tot de medemens, tot de natuur en tot mijzelf moet hebben?

Dat vraagt van ons dat wij bereid dienen te zijn om de bestaande vormen en de algemeen aanvaarde inhoud van deze verhoudingen ter discussie te stellen.

2. Wellicht schuilt er enig overdrijven in de stelling dat er vooral in de kring van de bijbelgetrouwe christenen nog wel eens moeilijkheden zijn als de bestaande ordeningen ter discussie worden gesteld. Het is niet helemaal onverdiend het verwijt dat vele christenen een voorkeur hebben voor het instand houden van de bestaande maatschappelijke ordening zoals die in de westerse volkshuishouding gestalte hebben gekregen. Soms lijkt het wel of dat de ondernemingswijze productie als een bijbelse noodzaak wordt opgevat en andere ordeningen uitvindingen zijn van „de duivel”. Het is overbodig om in te gaan op de onderliggende drijfveren van dit conservatisme.

Maar de bijbel kent wel een radicaliteit. De bijbel leert de christen geen vrede hebben met de bestaande ordening. Dat is een onvrede gepaard aan wijsheid. Niet een onvrede die ten koste van alles een paradijs op aarde wil bewerkstelligen. Wel een onvrede die verlangend uitziert naar de wederkomst waarna het op deze aarde volledig goed zal zijn.

Het evangelie roept op tot radicale bekering en de radicaliteit blijkt ook hieruit dat de bekering effect heeft op de bestaande verhoudingen. De verhoudingen worden gesaneerd, ook de verhouding tot de natuur en tot de naaste. Radicale bekering laat de bestaande ordeningen niet onberoerd. Dat kost wel zelfoverwinning om zich gewonnen te geven aan de radicaliteit van het evangelie.

Twee voorbeelden mogen deze moeilijkheid verduidelijken. Voorbeelden omtrent verhoudingen tussen mensen die door het geloof in Christus worden gesaneerd.

3. Het eerste voorbeeld dat ter sprake komt, zal wellicht niet op veel verzet stuiten. Het betreft de inhoud van de ambtelijke brief die de apostel Paulus schrijft aan Filémon en o.m. aan de voorganger van de gemeente en aan de gemeente te Colosse zelf. Dit is niet een „kattebelletje” naar aanleiding van het weglopen van een diefstalige slaaf die door Paulus na zijn bekering weer als slaaf wordt teruggestuurd.

Het gaat in deze kerkbrief om de opdracht aan Filémon om met het maatschappelijk instituut van de slavernij te breken. Onésimus is nu een kind van een vrije, van Paulus. En Paulus kent het gebod uit Deut. 23 dat men een weggelopen slaaf niet mag terugsturen naar zijn meester. Waarom zou Paulus deze wet overtreden, deze wet die er is ter bescherming van de verdrukten?

Paulus stuurt een vrij man terug. En nu brengt het evangelie met zich mede dat Filémon vrijwillig het slaaf-zijn van Onésimus opheft. Hiermede wordt het geloof van Filémon op de proef gesteld. Maar Paulus weet de uitkomst al, want hij stelt zijn bezoek aan Filémon in het vooruitzicht.

Nu raakt ons de opheffing van de slavernij niet zozeer. Maar in die tijd wrikt het geloof aan de opgestane Heer aan de fundamenteën van de Romeinse samenleving.

Zullen we ons niet begeven in banaliteiten alsof het ging om een mentaliteitsverandering bij Filémon? Want waar haalt men het vandaan dat Filémon zijn slaaf onheus heeft bejegend? Er is geen enkele reden waarom Filémon zich zou moeten schamen.

Maar het gaat hier om een radicale verandering in de arbeidsverhouding. De brief richt zich tot de klasse van de meesters, vandaar dat men geen vermaan aan slaven vindt zoals ergens elders.

4. Het tweede voorbeeld raakt ook de verhouding tussen twee „klassen”, tussen de rijke werkgever en de arme arbeider. Met dit voorbeeld hebben we meer moeite.

Bedoeld zijn hier de opmerkingen van Jakobus aan de stammen in de verstrooiing.

U bent genoegzaam bekend met de term „strooien Brief” om te weten dat de kerk altijd moeite heeft gehad met sommige uitspraken van Jako-

(vervolg op pagina 188)

D. W. L. MILO — DALMALLY

SNUFJE POLITIEK

Nu hier de Labour de leiding van de regering heeft overgedragen aan de Conservatieven heeft het Gemenebest voor het eerst een vrouwelijke premier. Dat is onze geëerbiedigde Mrs Margareth Thatcher, in de wandeling Maggy genoemd. Een bijzonder vrouwelijke vrouw — maar een, om rekening mee te houden. Toen ze vier, vijf jaar geleden een bezoek aan Nederland bracht hebben onze ministers haar ongewoon hoffelijk ontvangen. Dat is ze waard — erkennen zelfs haar opposanten.

Het is hier gebruikelijk, iemands regeer kwaliteiten te plaatsen tegen de achtergrond van zijn persoonlijk en huiselijk leven. Zo weten we allemaal, dat Maggy van eenvoudige huize is, dat ze als meisje in haar vader's kruidenierszaak hielp en dat ze dol is op koopjesjacht. Voorts weten we dat ze een dochter heeft in Nieuw Zeeland, met wie ze een tijdje gebrouilleerd was; toen ze haar kind met Kerst aanbod op kosten van moeder over te komen, antwoordde het „kind”: als ik wens over te komen doe ik dat op eigen kosten, maar ik wens niet over te komen. Maar bij de inzet van moeders verkiezingscampagne kwam de 23-jarige journaliste wel uit Nieuw Zeeland over: om moeder te assisteren! En voorts is Mrs Thatcher een der best-geklede vrouwen in ons land, gaat blijkbaar dagelijks naar de kapper, spreekt onverschrokken maar sympathiek en discussieert vlijmscherp. Elke man, partijgenoot of niet, houdt rekening met haar.

De wijze waarop de Labour-leider Callaghan haar de sleutels van het kabinet overhandigde was de moeite waard. Hij feliciteerde haar met de verdiende overwinning, verwelkomde haar als het fair child (het zoete kind, zogezegd), wenste haar alle kracht en wijsheid toe die ze nodig zou hebben om het Gemenebest uit zijn moeilijke positie te halen en zegde haar zelfs alle steun toe. Wij probeerden ons even voor te stellen, hoe de Nederlandse P.v.d.A.-leider het er af zou brengen, als deze op dezelfde elegante wijze minister Van Agt mocht introduceren als zijn opvolger.

Helaas, zulk een kans krijgt hij maar eenmaal en die kans heeft hij vorig jaar laten verlopen.

Die hoffelijkheid zit de Brit ingeschapen. Hij zal zijn eigen ideeën wel en degelijk hebben — maar ze niet spuien ten koste van de ander. En een Brit kijkt verder dan vandaag. U weet dat een Brit weinig geeft om een verloren veldslag? Hij is zelfs bereid alle veldslagen te verliezen, mits hij de laatste maar wint. En zo denkt Callaghan er waarschijnlijk ook over: die ziet zijn terugkeer op de lange duur wel zitten.

Het is dus nu de taak van Maggy om het land uit zijn economische crisis te halen. Ieder land heeft zo zijn eigen kwalen, de kwaal van het Britse koninkrijk is zijn stakingen. De laatste winter is het sterker dan ooit gebleken: dat de vakbonden angstig veel macht hebben. Dat de vakbonden in feite hun eigen politieke doelstellingen najagen ten koste van het land, ten koste van vrouwen en kinderen, zonder dat de regering ingreep, kon ingrijpen. Callaghan kon wel eens zijn wenkbrauwen fronsen en zeggen: take it easy boys, maar in de kamer verdedigde hij het optreden van stakers en piketteurs (= patrouilles tegen werkwilligen) zoals van een Labour-hoofdman verwacht kon worden. Hij viel zijn vakbonden niet af en daarom viel het Britse volk hem af.

Zo werd deze lange koude winter het hele leven ontwricht. Niet alleen transport en voedselverdeling liepen spaak, maar ook de ambulance, ja ziekenhuizen, werden gedwongen het werk neer te leggen. Veel patiënten zijn naar huis gestuurd, omdat de artsen niet meer voor hen konden instaan. Vrijwilligers moesten invallen om ziekenhuizen schoon te houden en eten te koken. Artsen reden op ambulance-auto's. Scholen waren gesloten en de huismoeders, bemoeilijkt in de voedselvoorziening, moesten hun schoolgaande kinderen thuis houden.

Geen wonder dat de Labour hierdoor enorm in aanzien daalde. Het land vergeet dit niet: dat ernstige kankerpatiënten naar huis werden gestuurd, dat moeders zelf de bevroren waterleiding moesten opengraven, dat kinderen in de rij moesten staan voor enig voedsel, dat de winkels op eigen houtje moesten distribueren, dat zieken niet naar een hospitaal konden komen. Daar zijn wat doden gevallen en daar zijn boze woorden gezegd. Ieder erkent het recht van de vakbonden om aan hun eisen kracht bij te zetten, zelfs door middel van stakingen; maar dat hier de winter als bondgenoot werd gebruikt — dát ging ver over de schreef.

Vervolg van pagina 187

DE TOEKOMST VAN DE ARBEID

bus. Bekend is de synthese tussen Paulus en Jakobus inzake de verhouding tussen geloof en werken.

In deze brief van de broeder des Heren is er ook nog een ander thema n.l. het thema van de verhouding tussen rijk en arm.

Zouden wij deze brief moeten schrijven dan is het gevaar niet denkbeeldig dat wij hoofdstuk 5 zouden beginnen met „welaan dan, gij slechte rijken”, maar dat staat er nu eenmaal niet.

Er staat „gij, rijken”. En dan wordt pas later gezegd wat rijken zijn.

En zouden bij ons „de armen naar de wereld” inderdaad de mensen op de rand van het bestaansminimum zijn?

Het oordeel van Jakobus gaat dieper dan de mentaliteit. Het oordeel houdt meer in dan een veroordeling van de bestedingen. Het oordeel raakt ook de wijze waarop de rijkdom wordt verkregen, de wijze waarop de rijke de medemens en de natuur misbruikt.

Wat is een rijke?

Iemand die weelderig leeft; die rechtvaardige veroordeelt en zoveel macht heeft dat men geen verweer tegen hem heeft.

Maar ook een uitbuiters, iemand die de arbeider te weinig loon betaald en de mensen op het land uitbuit. En dit inhouden van het loon en deze uitbuiting die mogelijk is gemaakt doordat de rijken de macht in handen hebben en de arbeider rechteloos is, dit alles dringt door tot de oren van de Here Sebaot.

Men berooft het oordeel van Jakobus van zijn diepste betekenis wanneer men dit slechts laat gaan over de besteding van de rijkdom en over aperte oneerlijkheden. Het oordeel gaat, en dat blijkt uit de opsomming in hoofdstuk 5 over een samenleving waarin de rijken de macht hebben en deze macht gebruiken om de arbeidende mens op alle terreinen uit te buiten en te onderdrukken.

Wat betekent een bekering van een rijke? Ik geef hier het antwoord niet. Maar indien U de bijbel eerlijk leest, zult U moeten toegeven dat het leven voor een bekeerde rijke maatschappelijk ontzettend moeilijk wordt.

En wat te denken van een systeem waarin het noodzakelijk is om de arbeidende mens uit te buiten terwille van de concurrentie?

5. Het is moeilijk om de radicaliteit van het evangelie te onderschrijven. Het hart van de mens kent ten aanzien van deze radicaliteit drogredenen. Twee drogredenen strijden om de voorrang.

Eén van deze drogredenen gaat uit van de bijbelse norm dat de arbeider zijn loon waard is. Nu is het loon de prijs van de arbeid. Naar bekend en algemeen aanvaard wordt de prijs bepaald door op de markt heersende vraag- en aanbodverhoudingen. Als een arbeider weinig presteert zal hij ook niet gevraagd worden en zal de prijs van zijn arbeidskracht ook laag liggen. Weliswaar zijn er nu collectieve arbeidsovereenkomsten, maar daarachter schuilen toch weer de wetten van vraag en aanbod die het loon, de prijs van de arbeid bepalen. Recht is nu als de ondernemer zich aan die marktprijs houdt. Daarmede is de samenleving gediend en dus ook de arbeider.

Een andere drogreden is dat er in een maatschappij winst moet worden gemaakt. Er is toch een cultuuropdracht en deze opdracht moet worden gefinancierd uit de winsten. En winsten ontstaan uiteindelijk doordat een gedeelte van de geproduceerde waarde niet aan de arbeiders toevalt maar als restinkomen aan de bezitters van het kapitaal. De arbeider is zijn loon waard. De meerwaarde valt aan de rijke toe.

Zo is het goed, zo wordt de vooruitgang gediend.

Maar als U daar voor pleit, dan moet U zich goed realiseren dat U de mens tot koopwaar maakt. De waarde van de mens ligt dan in het vermogen om arbeidskracht te leveren. Maar realiseert U zich dan ook dat in zulk een systeem de mens wel moet worden uitgebuit en dat deze uitbuiting ook vandaag nog door dringt tot de oren van de Here Sebaot. Elk systeem dat gebaseerd is op de scheiding tussen de rijken met alle macht en de arbeiders die zich alles moeten laten welgevalen, dat systeem valt onder het oordeel van Jakobus.

Uitdrukkelijk moet hierbij vermeld worden dat ook andere systemen waarin gedeelten van de mensheid wordt onderdrukt, worden veroordeeld, maar dat is nu niet aan de orde.

6. Na deze uiteenzetting betreffende de evangelische radicaliteit is de vraag onvermijdelijk wat dit alles te maken heeft met de problemen van een wereld waarin de werkgelegenheid steeds schaarser dreigt te worden.

Die winter was voor ons allen immers lastig genoeg. Maar als een deel van de bevolking eigen belangen doordrukt ten koste van een ander deel van dezelfde bevolking — dat is een kwade zaak. Vooral het misbruik van de lange koude winter werd onmaatschappelijk geacht. Werkwillige chauffeurs werd het onmogelijk gemaakt, voedsel te vervoeren. Voedsel ging verloren voor de consumptie. De wegen werden bewust onbegaanbaar gehouden. Industrieën werden gesloten, het aantal werklozen steeg. Dat alles steeks de Brit en hij maakt daar geen geheim van.

—o—

Hoewel de vakbonden net op tijd hun verhogingen hebben afgedwongen, blijft het algemene loonpeil nog ver beneden de Europese maat. Om een enkel voorbeeld te noemen: een dorpsarts verdient £ 7000 per jaar, dat is nu zowat f 30.000. Een predikant zit daar ver beneden; een onderwijzer ook. Weliswaar is de koopkracht nog gezond, de prijzen zijn nog laag. Maar de prijzen zijn al enkele jaren aan het stijgen, het leven wordt steeds duurder, en de achterstand van de inkomens wordt al groter. Dat geeft spanningen. Begrijpelijk dat de vakbonden — allemaal labour, wat dacht u — onder Callaghan nog even hun buit in de wacht sleepten. Daarmee was de kip met gouden eieren terdege aangesproken en na ons kome de zondvloed.

In die zondvloed stapt Maggy binnen. Ze heeft lang tevoren aangekondigd, dat ze met law and order, met een antirevolutionaire politiek, het land denkt te saneren. De vakbonden wisten, dat ze voor de laatste keer hun spelletje speelden: dat Maggy meteen de sterke arm en een wet op het stakingsrecht op tafel kon leggen. De werkloosheidsvoorzieningen komen mede op tafel: elke staker wordt door een werkwillige werkloze vervangen. Zo nodig zal het leger — een beroepsleger van hoge kwaliteit — worden ingezet om openbare diensten te garanderen. Om te beginnen heeft de profetes van Law and Order de salarissen van politie en leger verhoogd, nog wel met instemming van de Labour-partij. Heel goed gezien overigens, want ze zal de sterke arm nodig hebben om orde in de chaos te scheppen. Al woont ze nu op Downingstreet 10 (het huis, waar eens Winston Churchill woonde) ze blijft een vrouw, die haar afhankelijkheid van sterke mannen eerlijk erkent. Dat houdt haar menselijk, plezierig. Ze is een goed sport, zoals dat hier heet: ze houdt van eerlijk spel.

—o—

Om daarop een recht zicht te hebben eerst een korte vermelding van enkele details. Het gaat dus nu om het eerste aspect.

Het is overduidelijk dat het met de werkgelegenheid in de westerse landen slecht gaat. Daar zijn allerlei redenen voor op te geven. Zo is er een minder sterke groei van de wereldhandel dan verwacht is. Er is een groei van de technologie, een voortdurende industriële revolutie waardoor veel werk door machines en computers kan worden overgenomen.

Wij worden geconfronteerd met een samenleving waarin de mens de concurrentie om de werkgelegenheid aan het verliezen is.

De toestand ontwikkelt zich zo dramatisch dat zelfs bij een belangrijke groei van de wereldhandel en zelfs bij een minder sterke groei van de technologie, er op de duur in het productieproces van goederen en diensten voor de markt voor de meeste mensen geen plaats meer zal zijn. Niet voldoende plaats in de zgn. marktsector om daar in een „goddelijk beroep” een inkomen te verdienen.

Nu moet er op worden gewezen, dat het al te goedkoop is te stellen dat er voor een christen altijd genoeg te doen is. Dat is wel zo, maar het is zo wrang dit op te merken als jonge mensen niet aan de slag kunnen komen. Maar wat schuilt er achter de ontwikkeling die zulk onheilspellende gevolgen heeft voor de werkgelegenheid?

7. In onze kringen zijn we bekend met de zienswijze dat het rationalisme en humanisme hebben geleid tot een verheerlijking van de autonome mens. Of beter, beide -ismen zijn niets anders dan uitwerkingen van de autonomie van de mens. De mens die door wetenschap en techniek zich in staat acht zijn toekomst te beheersen. Deze verafgodding van de autonome mens leidt tot een vooruitgangsgeloof, dat de norm der doelmatigheid, van de efficiëntie tot hoogste norm verheft en daarmee de mens vereconomiseert. De mens krijgt een economische waarde.

In dit geloof met zijn veranderde norm van efficiëntie, past de mens als productiefactor. Zoals de bijbel spreekt van de arbeider, spreekt de moderne economie van de arbeidskracht. De arbeider is te waarderen naar zijn arbeidskracht. En om deze arbeidskracht te beschermen wordt er in de moderne wetenschap weer aandacht geschonken aan de mens in het productieproces. Maar altijd blijft op de achtergrond de concurrentiestrijd van mens en machine. En de prijs van elk bepaalt de uitkomst van deze strijd om de werkgelegenheid.

Hoewel wij, gasten van het Britse rijk, niet tot stemmen bevoegd zijn — evenmin als in het vaderland, hetgeen een vreemde zaak is en door tienduizenden buitenlandse Nederlanders wordt aangepakt — we werden wel dankbaar aanvaard als steunbiedende leden van de Conservatieve Partij. Jawel, voor deze partij gevoelen wij het meest. Niet omdat zij de regeringspartij thans is, maar wel omdat wij voor een krachtige gezagshandhaving zijn. Verscheidene van onze vrienden en relaties zijn hier lid van — hoewel andere vrienden en relaties van ons ook liberaal of Schots-Nationaal mogen zijn; desnoods ook Labour.

Dat klinkt niet principieel, als het in het Nederlands gezegd wordt. Troost u: in het Engels klinkt het al veel beter. Die politieke partijkeuze staat hier namelijk volkomen vrij van een religieuze of ethische instelling. Men staat hier stomverbaasd als men verneemt: dat in ons vaderland de liberale partij gerecruteerd wordt uit een herkenbare groep burgers, dat de katholieke burgers een katholieke partij hebben en dat de verschillende protestantse groeperingen verschillende protestantse partijen hebben.

Die dingen lopen hier volmaakt door elkaar. Een van onze vrienden, trouw lid van de Free Reformed Church, is kandidaat voor de liberale partij — maar geen orgel in de kerk en de vrouwen een hoedje of doekje op! De Schotse Nationale Partij, die de laatste jaren nogal door communisme heet te zijn geïnfilterd, staat onder voorzitterschap van een gereformeerde-bonder van de eilanden. De net afgetreden vertegenwoordiger voor Argyll is intussen bon catholique, compleet met zes kinders. En de plaatselijke conservatieve voorzitter, onze antirevolutionair zagezegd, zien we nooit ofte nimmer in de kerk — of het moest op zijn eigen begrafenis zijn.

Zo ligt dat hier — als u een snuffje Britse politiek wenst. En we besluiten met een anecdotische historie, die een van onze lezers ons vorig jaar aan de hand deed. De man kwam met een Engelsman aan de praat over politiek. Vroeg hij zijn gastheer: bent u lid van een christelijke politieke partij? Antwoord: zo iets hebben we niet. Verzuuchting van onze lezer: wat lijkt het mij moeilijk, als christen uw politieke stem uit te brengen...

De gastheer dacht even na. Stelde een wedervraag: hebt u wel een christelijke politieke partij? Antwoord: ja zeker, wel vier, vijf, wel zes. Verzuuchting van de Britse gastheer: wat lijkt het mij dan moeilijk, als christen uw politieke stem uit te brengen!

Het vooruitgangsgeloof brengt a.h.w. in een voortdurende industriële revolutie, een maatschappelijke structuur voort, schept een complex van arbeidsverhoudingen waarin de éne partij de arbeidskracht koopt en deze tegen een overeengekomen loon verhandelt. Deze benutting van de arbeidskracht is noodzakelijk om te kunnen overleven. Wanneer de arbeidskracht niet meer voldoet aan de eisen die de concurrentiestrijd stelt, dan houdt de arbeider op leverancier te zijn. Hij is door louter uit het systeem voortvloeiende economische factoren van zijn werk beroofd.

Typisch marxistisch zou nu zijn op te merken dat doordat de arbeider niet meer kan arbeiden, niet meer kan strijden met de natuur, de mens wordt beroofd van de mogelijkheid om zich zelf te ontplooien. De christen weet wel beter.

Er zijn inderdaad nog vele zinvolle dingen te doen. Daarover later nog een opmerking.

Nu zijn door allerlei ontwikkelingen binnen de ondernemingswijze productie de arbeidsverhoudingen wel ingewikkelder geworden. De overheid bemoeit zich in sterke mate met het economisch leven, zodat de resultaten meer maatschappelijk aanvaardbaar worden. Er zijn vakverenigingen en andere belangenorganisaties waardoor de macht van de individuele „rijke” wordt ingeperkt.

Maar principieel blijft er sprake van de mens die moet concurreren met zijn arbeidskracht; het blijft het systeem waarin een groot gedeelte van de mensheid niet over eigen werksituatie kan en mag beslissen.

In dit verband nog een opmerking.

Het is niet onmogelijk dat U wat ontzet bent door bovenstaande revolutionair klinkende woorden en uitdrukkingen.

En zij, die hebben nagedacht over de ontwikkelingen in de samenleving en niet het voornemen hebben om de bestaande ordeningen zo maar goed te praten, zij kunnen terecht op een zekere eenzijdigheid wijzen. Er treedt inderdaad een accentuering op.

Maar dit neemt niet weg dat het gaat om een fundamentele stellingname achter het woordgebruik.

Het gaat erom te geloven in een bijbel die het complex van normen laat gaan over de bestaande verhoudingen in de samenleving; de eigendoms- en machtsverhoudingen niet buiten het oordeel houdt.

(wordt vervolgd)

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

Gelezen in Zefanja

Zefanja is een vrij onbekende profeet. Zijn boodschap bevat ook niets nieuws. Wat hij profeteren moet is ook door anderen naar voren gebracht. En wat zijn persoon betreft, ook al vermeldt de bijbel de naam van zijn vader, Zefanja is een onbekende. Dat neemt niet weg dat het de moeite waard is dit bijbelboek eens achter elkaar te lezen. Want ook al bevat dit boek geen andere boodschap dan andere profetieën, het is er niet minder aktueel om.

Ik wil op twee gedeelten wijzen: 1 : 2 en 3 en 3 : 9 t/m 13. In deze twee gedeelten komt de eigenlijke inhoud van Zefanja's profetie naar voren.

Eerst hoofdstuk 1 : 2 en 3 (Willibrord Vertaling):

„Alles zal Ik van de aardbodem wegvagen,
zo luid de godsspraak van Jahweh.
Wegvagen zal Ik mens en dier,
wegvagen zal Ik de vogels in de lucht
en de vissen in de zee
en de ergernissen,
tezamen met de boosdoeners.
Ik zal de mensen van de aardbodem wegruimen,
zo luidt de godsspraak van Jahweh.”

Hierin wordt duidelijk Gods oordeel aangekondigd. God komt met Zijn straffen. En deze boodschap is gericht aan kerkmensen, verbondskinderen, „omdat ze hebben gezondigd” (vers 17). God is vertoornd, Hij dreigt omdat Zijn kinderen Hem de rug toekeren.

Er zijn mensen die Gods woorden niet eens serieus nemen. Immers, wat is er van Gods dreigingen terecht gekomen? Is alles van de aardbodem weggevaagd. Nee toch? Is het dan zo'n wonder dat de mensen tijdens Zefanja's optreden zeggen (1 : 12): „Jahweh doet goed noch kwaad”. Het zal wel loslopen, zo denkt men.

En wij, denken wij vaak niet precies zo? Verdelging van anderen, dat kan nog, maar vernietiging van ons? Dat ligt buiten ons gezichtsveld.

En Zefanja lijkt aan onze kant te staan, want in hoofdstuk 3 : 9 e.v. komt hij met beloften. Dit is het tweede gedeelte van dit boek waar ik even de aandacht voor wil vragen:

„Maar voorwaar, dan geef Ik mijn volk
andere lippen, reine lippen,
om allen de naam van Jahweh
aan te roepen...”

Dan laat Ik binnen uw muren
alleen nog over
een ootmoedig, bescheiden volk,
dat zijn toevlucht vindt bij
de naam van Jahweh,
de rest van Israël...”

U moet dit hele gedeelte eens lezen. Het loop tuit op de belofte dat een rest behouden zal worden. Een ootmoedig volk blijft over. Een rest ontkomt aan het oordeel. En tot die rest behoren wij toch? Of denkt U dat U er niet bij hoort? En dus zitten we weer goed en is die oordeelsaankondiging uit hoofdstuk 1 niet voor ons.

—o—

Of toch?

Zeker, de bijbel is erg duidelijk. God zorgt er voor dat gelovigen worden behouden. Hij zorgt er Zelf voor dat er mensen blijven die Hem willen dienen (3 : 9) en Hem zullen aanbidden (3 : 10).

Maar dat betekent niet dat we Gods dreigende woorden voor kennisgeving kunnen aannemen en opbergen.

Want „rest zijn” betekent (3 : 13): „Zij zullen geen onrecht meer doen en geen onwaarheid meer spreken; in hun mond is geen tong die bedriegt...”

Rest-zijn moet blijken!

Heel concreet in het leven van elke dag.

Een ootmoedig volk wordt behouden, maar waar zijn de ootmoedigen die eens achter hun televisietoestel vandaan komen om zich in te zetten voor het recht van verdrukten?

Zefanja zegt het in vers 13 wat negatief: drie keer géén. Laat ik het zó vertalen:

„Zij zullen zich inzetten voor het recht van de ander,
ze zullen de waarheid spreken en voor die waarheid uitkomen ook al kost het hen hun positie,
ze openen hun mond voor het uitdragen van het evangelie...”

Rest-zijn ben je altijd met een ander, met meerderen.

Rest-zijn is niet zoiets als elite-zijn. Rest-zijn is zachtmoedig-zijn en barmhartig en nederig en...

Dat alles is bepalend voor de vraag of wij tot die rest behoren.

kerknieuws

PERSVERSLAG

van de 10e en laatste zitting van de Landelijke Vergadering van afgevaardigden van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt buiten verband), gehouden op 19 mei 1979 in het vergadergebouw achter de Gereformeerde kerk te Wezep.

De praeses, ds Goris, opent de vergadering. Hij laat zingen Ps. 46 : 4 en

leest Ps. 48. Hij spreekt een kort herdenkingswoord naar aanleiding van het overlijden van ds W. Vis, praeses van de Landelijke Vergadering van Kampen-1976, van br. A. J. Buitenhuis, die enkele zittingen van de Landelijke Vergadering van Wezep als afgevaardigde bijwoonde, en van mevr. M. M. Veenhof-Bakker. Dit herdenkingswoord wordt door de vergadering staande aangehoord. Daarna gaat de praeses voor in gebed. Hij heet hierna de afgevaardigden welkom en spreekt de hoop uit dat deze vergadering — waarop de kerken rechtstreeks vertegenwoordigd zijn ter afhandeling van twee zaken waarin de Landelijke vergadering in getrapte samenstelling eerder een voorlopig oordeel gaf — de laatste zitting zal zijn van de Landelijke Vergadering van Wezep. Van de 94 kerken blijken er 88 vertegenwoordigd te zijn; 2 kerken zonden bericht van verhindering.

De vergadering neemt enkele brieven van kerken en kerkleden die handelen over de naam van de kerken voor kennisgeving aan. Tevens neemt de vergadering kennis van een brief van de kerk van Wormser, waarin deze kerk verantwoording aflegt van zijn beslissing om geen afgevaardigden naar deze Landelijke Vergadering te sturen en van zijn bezwaren tegen de vorming van een georganiseerd kerkverband.

De vergadering gaat akkoord met een voorstel van het moderamen tot het instellen van een spreektijdbepijking van 4 minuten in een eerste besprekingsronde en 2 minuten in een tweede ronde.

Vervolgens vindt een bespreking plaats over het karakter van deze voortgezette Landelijke Vergadering. Ter tafel is een voorstel van de kerk van Doorn om uit te spreken: „De voortgezette Landelijke Vergadering neme in principe elk voorstel in behandeling, dat met betrekking tot de beide aan haar voorgelegde zaken door de kerken ter tafel wordt gebracht.” Doorn maakt bezwaar tegen de eisen die de Landelijke Vergadering van Wezep in getrapte samenstelling formuleerde voor voorstellen vanuit de kerken voor de voortgezette Landelijke Vergadering; deze eisen worden ervaren als een inperking van de bevoegdheid van deze vergadering die zich niet verdraagt met art. 38 van het Akkoord van kerkelijk samenleven. Volgens Doorn moet deze vergadering zich over de aanhangige zaken een zelfstandig oordeel vormen, dat sterk kan afwijken van het voorlopig oordeel van de Landelijke Vergadering in getrapte samenstelling.

Tevens is aan de orde een voorstel van het moderamen om alle wijzigingsvoorstellen betreffende het Akkoord van kerkelijk samenleven die door de kerken zijn ingediend in behandeling te nemen met uitzondering van het voorstel van Utrecht ten aanzien van art. 38 en dat van Nunspeet ten aanzien van art. 34.

De 2e scriba licht het standpunt van het moderamen toe. Een voortgezette Landelijke Vergadering heeft slechts tot taak enkele onderwerpen van het agendum van de Landelijke Vergadering in getrapte samenstelling af te handelen. Zij mag geen nieuwe zaken aan het agendum toevoegen; daarom kan het voorstel van Utrecht tot wijziging van art. 38 niet in behandeling komen: dit artikel stond nl. niet op het agendum van de Landelijke Vergadering van Wezep. Wat de wel aan

de orde zijnde artikelen betreft: de Landelijke Vergadering van Wezep stelde aan wijzigingsvoorstellen de eis dat ze het karakter zouden moeten hebben van een amendement, d.w.z. van een voorstel om een woord, een zin of een passage van de tekst die voorlopig werd vastgesteld te wijzigen. Deze eis beperkt de bevoegdheid van de voortgezette Landelijke Vergadering in geen enkel opzicht, aldus de 2e scriba: deze amendementen kunnen nl. materieel de voorliggende tekst van de artikelen ingrijpend wijzigen. Maar terwille van de overzichtelijkheid en de vergelijkbaarheid moeten ze de vorm van een amendement hebben. Alle voorstellen uit de kerken voldoen aan die voorwaarden met uitzondering van het voorstel van Nunspeet ten aanzien van art. 34.

Overigens waarschuwt het moderamen bij monde van de 2e scriba tegen de kennelijk aanwezige neiging bij een aantal kerken om de voortgezette Landelijke Vergadering te gebruiken als een soort „inhaal oefening”, om allerlei ingrijpende wijzigingsvoorstellen in te dienen die al veel eerder, nl. ruim vóór het begin van de Landelijke Vergadering van Wezep begin 1978 hadden kunnen worden ingediend. De kerken moeten allereerst dié gelegenheid aangrijpen om met voorstellen te komen en niet wachten tot een voortgezette Landelijke Vergadering.

Aan de bespreking van deze zaak wordt deelgenomen door de afgevaardigden van Doorn, Nijmegen en Utrecht. Zij benadrukken het bijzondere karakter van de voortgezette Landelijke Vergadering, waarin bij uitsteking de stemmen van de plaatselijke kerken kunnen doorkomen die in een getrapte Landelijke Vergadering wellicht onvoldoende aan bod zijn gekomen. Die stemmen mogen niet door allerlei beperkende regelingen gesmoord worden. Deze afgevaardigden beklemtonen dat een voortgezette Landelijke Vergadering een bepaalde zaak wel degelijk kan terugdraaien, en als zodanig dus wel degelijk een „inhaal oefening” kan zijn. Utrecht vindt dat art. 38 niet moet worden gehanteerd alsof het al volledig van kracht is en wenst dat een voortgezette Landelijke Vergadering beslist over alle gewichtige zaken, en niet over enkele daarvan; zolang het gehele Akkoord van kerkelijk samenleven nog niet aanvaard is dragen de al wel totstandgekomen artikelen een voorlopig karakter. Wanneer deze artikelen niet juridisch, maar als richtlijnen worden gehanteerd, neemt Utrecht zijn voorstel terug.

De 2e scriba erkent in zijn beantwoording, dat een voortgezette Landelijke Vergadering de aan de orde zijnde zaken inderdaad ingrijpend kan wijzigen. Art. 38 laat daar alle ruimte voor. Maar de Landelijke Vergadering in getrapte samenstelling heeft niets anders gevraagd dan: giet die wijzigingsvoorstellen s.v.p. in de vorm van een amendement. Bovendien moet bedacht worden, aldus de 2e scriba, dat de voortgezette Landelijke Vergadering niet het begin is van een geheel nieuw besluitvormingsproces, maar het sluitstuk van een proces van besluitvorming dat al lang geleden begon, en waarin de kerken al diverse gelegenheden hebben gehad om voorstellen te doen.

Na deze bespreking wordt het voorstel van Doorn bij stemming door de vergadering verworpen en wordt het voorstel van het moderamen om Nun-

speet-art. 34 niet in behandeling te nemen aanvaard.

Vervolgens komt de naam van de kerken aan de orde.

Het moderamen stelt voor, om — gezien de daarover binnengekomen brieven uit de kerken — niet alleen het tweetal door de getrapte Landelijke Vergadering geselecteerde namen Nederlands(e) Gereformeerde en Vrijgemaakt Gereformeerde Kerken in bespreking te nemen, maar ook de namen Vrije Gereformeerde Kerken, Evangelisch Gereformeerde Kerken en Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt buiten verband).

Tevens stelt het moderamen voor om de bespreking over deze zaak tot één ronde te beperken, om in een aantal stemmingen steeds de naam met het minste aantal stemmen te laten afvallen, en om alleen een beslissing te nemen wanneer bij de slotstemming de overgebleven naam tenminste 2/3 van de uitgebrachte stemmen verwerft.

De 2e praeses licht deze moderamenvoorstellen toe. Aan de bespreking daarover wordt deelgenomen door de afgevaardigden van Amsterdam, Zwolle en Emmeloord. Aangedrongen wordt o.m. op uitstel van een beslissing in deze zaak, wanneer een groot verschil van mening zou blijken.

De moderamenvoorstellen worden bij stemming aanvaard.

Aan de bespreking van de voorgestelde namen wordt deelgenomen door de afgevaardigden van Zaandam, Amsterdam-Centrum, Baarn en Dalfs, die argumenten pro en contra bepaalde namen naar voren brengen of voor uitstel van een beslissing pleiten.

In de eerste twee stemmingen vallen vervolgens de namen Evangelisch Gereformeerde Kerken, Vrijgemaakt Gereformeerde Kerken en Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt buiten verband) af. De uitslag van de derde stemming is: Nederlands(e) Gereformeerde Kerken 52 stemmen, Vrije Gereformeerde Kerken 33 stemmen, bij 3 onthoudingen. In de hierop volgende konformatiestemming — waarbij 2/3 van het aantal stemmen, nl. 59 stemmen vereist zijn — worden 61 stemmen voor en 25 stemmen tegen de naam Nederlands(e) Gereformeerde Kerken uitgebracht, bij 2 onthoudingen.

Hierna vindt een bespreking plaats van de vraag, of onze kerken Nederlandse of Nederlands Gereformeerde Kerken zullen heten. Aan deze bespreking wordt deelgenomen door de afgevaardigden van Zoetermeer, Dronten, Maastricht, Apeldoorn, Voorthuizen, Wageningen, Eindhoven, Nijverdal en Bunschoten-Spakenburg. Enkele afgevaardigden pleiten voor de naam Nederlands Gereformeerde Kerken o.m. omdat volgens hen de „e” in het praktisch spraakgebruik toch zal worden weggelaten en bovendien de aanduiding „Nederlandse” te pretentius zou zijn. Andere afgevaardigden pleiten voor Nederlandse Gereformeerde Kerken, o.m. met verwijzing naar het opschrift boven de Catechismus.

Bij stemming spreken 19 kerken zich uit voor Nederlandse, 51 voor Nederlands Gereformeerde Kerken, bij 14 onthoudingen. Bij konformatiestemming over de naam Nederlands Gereformeerde Kerken stemmen 72 kerken voor, 11 tegen, bij 5 onthoudingen.

Daarmee is met ruime meerderheid van stemmen een nieuwe naam voor de kerken aangenomen. De afgevaardigde van Amsterdam spreekt de

hoop uit dat ook de kerken die tegen deze naam waren zich aan deze beslissing zullen konformereren.

Na de middagpauze wordt de vergadering heropend. Gezongen wordt Ps. 84 : 3. De praeses deelt mee, dat ds Van Atten die de kerk van Almkerk-Werkendam zou vertegenwoordigen als gevolg van een auto-ongeluk in het ziekenhuis is opgenomen. Hij verkeert niet in levensgevaar. Enkele leden van het moderamen zullen de kerken vertegenwoordigen bij de begrafenis van mevr. Veenhof.

Vervolgens stelt de praeses de artikelen van het **Akkoord van kerkelijk samenleven** aan de orde. Het moderamen heeft de brs. Huizinga (Heerenveen) en Boonstra (Haren), alsmede de niet aanwezige ds Van Atten, verzocht om de vergadering bij de bespreking van deze artikelen te willen dienen door, indien nodig, bepaalde zaken toe te lichten en wat overzicht in het geheel van voorstellen aan te brengen. De vergadering stemt met dit moderamenbeleid in.

De praeses geeft allereerst het woord aan ds Van den Brink, voorzitter van de Commissie voor contact en samspreking met andere kerken. Deze commissie heeft verzocht de vergadering op de hoogte te mogen brengen van de bezwaren die bij de **deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken** leven tegen onderdelen van de nu aanhangige artikelen van het Akkoord van kerkelijk samenleven. Deze bezwaren betreffen de passage over het „heil van de gemeente” in art. 34 en de zinsnede „tenzij dit niet recht zou zijn voor God” in art. 35: de Christelijke Gereformeerde deputaten zijn van oordeel, dat deze uitdrukkingen zeer subjectief te interpreteren zijn en daarom licht tot independentisme leiden. Bovendien hebben deputaten bezwaar tegen het woord „betrachtigen” in art. 34 en de gedachte daarachter: volgens hen hebben de besluiten van meerdere vergaderingen onmiddellijk rechtskracht en behoeven ze niet eerst door de plaatselijke kerken bekrachtigd te worden. Zij vrezen dat dit alles een belemmering zal vormen voor de vereniging van onze en hun kerken, aldus ds Van den Brink. Hij deelt mee, dat de Commissie voor contact en samspreking in de gesprekken met de Christelijke Gereformeerde deputaten heeft beklemtoond, dat er in de praktijk nauwelijks verschil is tussen ratifikatie vooraf en de belofte tot ratifikatie achteraf en dat onze positie in dezen zo oud is als de Vrijmaking. Omdat eenheid van beide kerken niet binnen handbereik is, kan van onze kerken niet verwacht worden in deze zaken voortdurend pas op de plaats te maken.

Aan de orde komt nu allereerst **art. 34 van het Akkoord van kerkelijk samenleven**. In het voorlopig oordeel van de getrapte Landelijke Vergadering luidt dit aldus: „Hetgeen in regionale en landelijke vergaderingen besloten is, wordt door de plaatselijke kerken bekrachtigd en in onderlinge liefde nagekomen, tenzij het strijdig bevonden wordt met de Heilige Schrift of met het Akkoord van kerkelijk samenleven, of ook dat aanvaarding niet zou dienen tot heil van de gemeente; de kerk die een besluit niet bekrachtigt zal hiervan aan de zusterkerken rekenschap geven.”

Aan de bespreking over dit artikel wordt deelgenomen door de afgevaar-

digden van Doorn, Eindhoven, Amsterdam-Centrum, Zwolle, Zeist, Bunschoten-Spakenburg en Apeldoorn, terwijl br. Huizinga namens de commissie-ad hoc enkele opmerkingen beantwoordt. Met name de passage dat plaatselijke kerken besluiten van meerdere vergaderingen niet bekrachtigen wanneer „aanvaarding niet zou dienen tot heil van de gemeente” is onderwerp van bespreking, dit in verband met het feit dat een aantal kerken heeft voorgesteld deze passage te schrappen. Ten gunste van deze passage wordt aangevoerd, dat het nodig is hiërarchie, uniformiteit en versterking te weren, en dat we elkaar vertrouwen moeten schenken en niet ervan uit moeten gaan dat deze passage verkeerd gehanteerd zal worden. Een besluit dat in strijd is met de Heilige Schrift, schaaft inderdaad tegelijk het heil van de gemeente, zo wordt betoogd. Maar een besluit dat niet tegen de Schrift ingaat behoeft daarom nog niet tot heil van de gemeente te zijn. Tussen „niet in strijd met” en „gebooden door de Schrift” ligt het terrein van de christelijke vrijheid.

Andere afgevaardigden bepleiten het schrappen van de bewuste passage. Volgens hen staat door de mogelijkheid van een subjectivistische interpretatie ervan de deur open voor willekeur. Zij roepen de vergadering op in dezen de eenheid met andere gereformeerde kerken zwaar te laten wegen. Herinnerd wordt aan de oorspronkelijke toevoeging „in praktische zaken” bij deze passage. Dat is in alle voorstellen van de Commissie Functionering Kerkverband I en II steeds de bedoeling geweest van deze zinsnede: bevoogding en betutteling in praktische zaken te voorkomen. Gesuggereerd wordt om deze bedoeling in een apart artikel te verwoorden of de woorden „in praktische zaken” in art. 34 toe te voegen. Een der afgevaardigden roept op tot een open broederlijke gezindheid, tot een naar elkaar luisteren en van elkaar willen leren. Want, zo stelt hij, hoe art. 34 ook geformuleerd wordt, de praktijk zal tenslotte moeten uitwijzen hoe we met elkaar omgaan.

Het amendement om de passage over „het heil van de gemeente” te schrappen wordt vervolgens verworpen met 34 stemmen voor, 45 tegen, bij 8 onthoudingen. Ook alle overige amendementen worden verworpen, met uitzondering van het amendement-Apeldoorn dat een aantal stilistische wijzigingen aanbrengt en dat wordt aangenomen met 52 tegen 26 stemmen bij 8 onthoudingen, en een amendement-Utrecht met een soortgelijk karakter dat na aanvaarding van het amendement-Apeldoorn buiten stemming blijft. De afgevaardigde van Bunschoten-Spakenburg vraagt aantekening in de notulen van zijn tegenstem tegen het amendement-Apeldoorn.

Het op deze wijze aanvaarde art. 34 luidt nu als volgt: „Een besluit van de regionale of landelijke vergadering zal door de plaatselijke kerken bekrachtigd worden en in onderlinge liefde nagekomen, tenzij dit besluit strijdig bevonden wordt met de Heilige Schrift of met het Akkoord van kerkelijk samenleven of niet strekt tot heil van de gemeente. De kerk, die een besluit niet bekrachtigt, zal hiervan aan de zusterkerken rekenschap geven.”

Hierna stelt de praeses **art. 35 van het Akkoord van kerkelijk samenleven** aan de orde. Het voorlopig oor-

deel van de Landelijke Vergadering in getrapte samenstelling luidde ten aanzien van dit artikel: „Het is geoorloofd zich van een besluit van de kerkeraad op de regionale vergadering, of ook van een besluit van de regionale vergadering op de landelijke vergadering te beroepen; naar de verkregen uitspraak zal men zich voegen, tenzij dit niet recht zou zijn voor God. In elk geding is slechts één beroep mogelijk; tegen een besluit, dat de leer der kerk of tucht over een dinaar des Woords betreft, staat echter beroep open tot op de landelijke vergadering.”

Aan de bespreking wordt deelgenomen door de afgevaardigden van Utrecht, Aalten-Winterswijk, Amsterdam-Centrum, Apeldoorn, Ermelo en Doorn. De brs. Huizinga en Boonstra beantwoorden enkele sprekers. Gesproken wordt o.m. over de vraag, waarom voor predikanten een langere beroepsweg openligt dan voor niet-predikanten, over de vraag hoe voorkomen kan worden dat via een beroepsprocedure plaatselijke conflicten zich als een olievlek over het kerkverband uitbreiden, en over de vraag, of de woorden „zich beroepen op” niet ten onrechte suggereren dat meerdere vergaderingen hogere rechtsinstanties zijn.

Bij stemming worden alle door de kerken ingediende amendementen op art. 35 verworpen, waarna dit artikel in bovenstaande redactie wordt aanvaard.

Opnieuw komt hierna de passage over „het heil van de gemeente” in art. 34 aan de orde. De afgevaardigde van Heerenveen signaleert dat niet is gestemd over de in de bespreking gedane suggesties om deze materie in een apart artikel te regelen dan wel de woorden „in praktische zaken” eraan toe te voegen. Hij stelt voor dat laatste alsog te doen, gezien de bij een aantal kerken levende vrees voor subjectivisme en independentisme bij ongewijzigde handhaving van de betreffende passage.

Aan de bespreking hierover wordt deelgenomen door de afgevaardigden van Nijmegen, Doorn, Breda, Dronten, Rijswijk, Enschede-Zuid, Wapenveld, Langerak, Amsterdam-Centrum, Bunschoten-Spakenburg, Voorthuizen, Breukelen, Zoetermeer, Oostzaan en Leerdam.

Tegen het voorstel van Heerenveen wordt ingebracht, dat deze formulering niet tijdig bij amendement vanuit de kerken is voorgesteld en dat deze zaak daarom moet blijven rusten tot de Landelijke Vergadering van 1980. Bovendien, zo stellen sommigen, rijst de vraag, wat praktisch en wat principieel is, en wat daartussenin ligt.

Andere afgevaardigden ondersteunen het ingediende voorstel: het zou volgens hen veel bezwaren wegnemen bij die kerken die met de huidige formulering erg grote moeite hebben; het zou een brug kunnen slaan en zo de eenheid bevorderen.

De afgevaardigde van Heerenveen verklaart teleurgesteld te zijn door de reactie op zijn voorstel. Uiteindelijk besluit de vergadering bij meerderheid van stemmen niet op het voorstel van Heerenveen in te gaan.

Aan de orde komt vervolgens **art. 37 van het Akkoord van kerkelijk samenleven**, dat in het voorlopig oordeel als volgt luidt: „In de regionale vergaderingen zal worden gevraagd, of er iets is waarin een kerk een oor-

deel en de hulp van de zusterkerken nodig heeft. De regionale vergaderingen dragen er zorg voor, dat de in haar samenkomende kerken elkaar op de hoogte stellen van de arbeid der ambtsdragers, opdat deze kerken elkaar kunnen bijstaan, op elkaar acht kunnen geven, en elkaar in tijds christelijk mogen vermanen, **wanneer** iemand nalatig bevonden wordt. Het staat een regionale vergadering vrij hiertoe enigen uit haar midden aan te wijzen, die de kerkeraden bezoeken en over hun bevindingen rapporteren."

In de bespreking wordt het woord gevoerd door de afgevaardigde van Zwolle, die pleit voor het opnemen van de verplichting voor iedere regio om kerkvisitatie te doen plaatsvinden. Alle amendementen op art. 37 worden hierna verworpen. Het artikel wordt ongewijzigd aanvaard.

Tenslotte stelt de praeses art. 40 aan de orde, dat in het voorlopig oordeel van de getrapte Landelijke Vergadering luidt: „De kerken beloven elkaar dit gemeenschappelijk aangenomen Akkoord naar vermogen te onderhouden, met inachtneming van wat Gods Woord gebiedt. De artikelen behoren gewijzigd, vermeerderd of verminderd te worden, wanneer de kerken daar-

mee gediend zijn en het niet strijdig is met de Heilige Schrift slechts een landelijke vergadering is bevoegd hiertoe te besluiten en wel nadat zij haar voorlopig oordeel aan de kerken heeft kenbaar gemaakt."

Zonder bespreking worden de amendementen op dit artikel verworpen en wordt het artikel zelf ongewijzigd aanvaard.

De praeses konstateert dat de Landelijke Vergadering van Wezep daarmee haar agendum heeft afgewerkt. Hij dankt de koster met zijn gezin voor de altijd voortreffelijke verzorging van de afgevaardigden. Nadat gezongen is Ps. 85 : 1 gaat de 1e scriba voor in dankgebed en sluit de praeses de Landelijke Vergadering van Wezep.

A. P. de Boer, 2e scriba

nieuws uit breder kring

De Reformatorische Bijbelschool Zeist

Woensdag 20 juni a.s. hoopt de Reformatorische Bijbelschool te Zeist haar zevende cursusjaar te besluiten. Voor de vijfde maal zal een groep derdejaars studenten het diploma ontvangen, terwijl voor de tweede keer een groep studenten van het vormingsjaar het getuigenschrift wordt uitgereikt.

De slotavond, die voor iedereen vrij toegankelijk is, wordt gehouden in de aula van de Chr. LTS, Graaf Adolflaan 4 te Zeist en begint om 19.45 uur.

De afgestudeerden, die het diploma ontvangen, zijn: Wim Aanen, Dik Dunsbergen, Peter 't Lam, Leidy van Ommen, Dick Oudshoorn, Mieke Rietkerk, Yvonne Rook, Wim Rouw, Ron Rijnbende, Marien van Staalduine, Harmke Visscher, Anja Vrijmoeth en Jaap van der Zeeuw.

Zij die de éénjarige vormingscursus gevolgd hebben zijn: Annie Beiboer, Maarten Bootsma, Corry van Dijk, Koosje Griffioen, Els Hardendood, Dina Heys, Hennie v. d. Hoef, Willemien Holtrop, Kobus Koetsier, Elly Kooistra, Josien Los-Graafland, Eymert Mudde, Ralph Oskam, Marjan Post, Carla Ritmeester, Sity Smedinga, Wilma van Steenbergen en Hendri Witteveen.

Oeganda Nu !

Deze „noodkreet" staat op het affiche dat wordt gebruikt voor een kledingactie, gevoerd door EO-Metterdaad. Doel: enkele honderden tonnen kleding (gebruikte, maar nieuwe kleding mag ook) voor de ontredderde burgers van het zojuist bevrijde Oeganda. Tientallen leiders van plaatselijke depots en sub-depots over heel Nederland organiseren de inzameling van de kleding. Op deze actie, die begeleid wordt door E.O.-radio en televisie reageren duizenden mensen. Ook wordt de hulp ingeroepen van plaatselijke kerken, om de leden te vragen zich voor deze actie daad-

werkelijk in te zetten en om tijdelijk opslagruimte in bijlokalen van deze kerken.

In een gesprek met minister van Ontwikkelingshulp, drs J. de Koning, heeft de E.O. te horen gekregen dat de regering elk verzoek om financiële steun voor projecten in Oeganda met de grootst mogelijke welwillendheid zal beoordelen. Ook via deze kanalen hoopt E.O.-Metterdaad op daadwerkelijke steun voor de van alles berooide Oegandezen. De R.K.-hulporganisatie Memisa heeft ook laten weten hulp te willen bieden via de kanalen van E.O.-Metterdaad.

Voorts organiseert de E.O. twee reizen met vrijwilligers (men denkt vooral aan jongelui) naar Oeganda voor o.a. hulp bij de bouw van een weeshuis. Men hoopt in totaal 300 jongelui voor 4 weken in juli en augustus van dit jaar te kunnen uitzenden. De eigen bijdrage van deze vrijwilligers in de reis- en verblijfkosten bedraagt f 1.200,—. Inmiddels hebben zich al tegen de tweehonderd mensen aangemeld, waaronder bouwvakkers, metaalbewerkers, electromonteurs, verpleegsters, artsen en studenten.

Chr. geref. prof. dr. M. Boertien
voorzitter werkgroep „Kerk en Joodse volk" Raad van kerken

Amersfoort — De christelijke gereformeerde predikant en hoogleraar aan de Gemeente-universiteit te Amsterdam prof. dr. M. Boertien heeft zich bereid verklaard het voorzitterschap op zich te nemen van een werkgroep van de Nederlandse Raad van kerken, die als onderdeel van de sectie geloofsvragen zich moet gaan bezighouden met de relatie tussen de kerk en het Joodse volk.

De Christelijke Gereformeerde kerken zijn geen lid van de Raad van kerken. Enige tijd geleden trok de benoeming van prof. Boertien tot directeur van de afdeling van de Wereldraad van kerken voor de dialoog met het jodendom sterk de aandacht.

Binnen de Christelijke Gereformeerde kerken wekte deze benoeming grote beroering, met name bij de kerkeraad van de kerk te Groningen, waaraan ds. Boertien als predikant in bizonder dienst (nl. voor de evangelieverkondiging onder Israël) is verbonden. Later bedankte prof. Boertien voor de benoeming.

Bezinning

De nieuwe werkgroep gaat zich bezig houden met de theologische bezinning over de verhouding tussen de kerk en het joodse volk en het stimuleren van die bezinning binnen de kerken. De Raad van kerken is van mening dat er met de reeds bestaande kerkelijke Israël-organen een goed contact bestaat. De werkgroep zal ook gebruik maken van de contacten met de Wereldraad, het secretariaat voor

de eenheid van de Rooms-katholieke kerk en met joodse organisaties. Waar mogelijk zal hij gesprekken tussen joden en christenen organiseren. De Raad van kerken besloot in mei 1978 dat de relatie tot het joodse volk niet onder de sectie wereldgodsdiensten ressorteerde.

Instituut voor evangelisatie

In de maanden juli en augustus worden door het Instituut voor Evangelisatie vier conferenties georganiseerd:

16-20 juli — **Waar het hart vol van is...** Deze conferentie gaat over het „Beleven en doorgeven" van het evangelie van Jezus Christus.

Spreekers zijn: Eugène Poppe, ds Bram Krol, Leo Habets en Nel Kits, allen medewerkers van het Instituut voor Evangelisatie.

Plaats: De Bron, Dalfsen.

20-23 juli — **Huwelijk en gezin.** Over vragen, waar heel wat christelijke gezinnen mee worstelen.

Spreekers: Auke en Tjitske Lemstra, stafmedewerkers van de Navigators en Leo Habets, coördinator van het Instituut voor Evangelisatie.

Plaats: De Bron, Dalfsen.

23-28 juli — **Bijbelstudieconferentie.** Om christenen toe te rusten met een stevige dosis bijbelse ondergrond wordt deze conferentie georganiseerd. Gesproken wordt o.a. over: radicaal volgen van Jezus Christus en evangelisatie.

Spreekers zijn: Jonathan McCrosty, leider van Operatie Mobilisatie in Europa, Theo Kunst, leraar aan het Bijbel Instituut België, Leo Habets en Leen Bal, beiden medewerkers van het Instituut voor Evangelisatie.

Plaats: De Bron, Dalfsen.

28 juli-11 augustus — **Vision '79.** In Aberystwyth, Wales, wordt door Campus Crusade for Christ Internationaal eene conferentie georganiseerd met een uitstekend bijbelstudieprogramma op vier niveau's:

1. Evangelie naar Johannes, bijbelstudiemethoden, leer der Verlossing;
2. Tijd van het Nieuwe Testament, Apologetiek, Leer van de Heilige Geest;
3. Tijd van het Oude Testament, Romeinen, Relaties (ethiek, huwelijk, etc.);
4. Zielzorg, leer der Gemeente, Kerkgeschiedenis.

De voertaal is engels, bij voldoende deelname is vertaling mogelijk.

Meer informatie en folders verkrijgbaar bij het Instituut voor Evangelisatie, Postbus 81, 3970 AB Driebergen, tel. 03438-7491.

Redaktieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Drs E. R. Postma;
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw",
Brugakker 36-22,
3704 LP Zeist,
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen",
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november

Voor al uw
handels- en familiedrukwerk - boeken en folders
is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN"

Nooitgedacht 3 · Zeist